

8.9.2015

Julkinen

Suomen Pankin linjaus tarkoituksellisesti turmeltujen eurokolikoiden lunastuksesta

1 Taustaa

Suomen Pankki toimii euroseteleiden ja -kolikoiden virallisena liikkeeseenlaskijana Suomessa. Laissa metallirahasta (218/1998 3§) säädetään, että Suomen Pankki on velvollinen ottamaan vastaan vahingoittuneen metallirahan, jos se voidaan varmasti todeta oikeaksi. Valtio on puolestaan velvollinen lunastamaan Suomen Pankin liikkeeseen laskemat metallirahat niiden nimellisarvosta. Tämä laki tuli voimaan, kun Suomi Euroopan yhteisön perustamissopimuksen mukaisesti otti euron käyttöön yhteisenä rahana.

Eurokaudella Suomen metallirahalakia on täydennetty EY:n asetuksella 1338/2001 euron väärentämisen torjunnan edellyttämistä toimenpiteistä. Asetuksessa säädetään luottolaitosten ja eräiden muiden rahankäsittelyä harjoittavien yritysten, kuten valuutanvaihtopisteiden, velvollisuudesta poistaa kierrosta väärät rahat ja toimittaa ne viranomaisille. Tämän asetuksen artiklaa 6 laajennettiin myöhemmin vuonna 2009 EU:n neuvoston asetuksella 44/2009 siten, että säädetty velvollisuus poistaa käytöstä väärät setelit ja metallirahat ulotettiin koskemaan luottolaitosten lisäksi kaikkia muitakin talouden toimijoita, jotka osallistuvat setelien ja metallirahojen käsittelyyn ja levittämiseen. Esimerkkeinä muista toimijoista artiklassa mainitaan valuutanvaihtopisteet, rahankuljetusyritykset sekä muut talouden toimijat, kuten vähittäiskauppiat ja kasinot, jotka toissijaisena toimintanaan osallistuvat setelien käsittelyyn ja levittämiseen seteliautomaatien välityksellä.

Edelleen näiden jo mainittujen asetusten jälkeen metallirahojen käsittelyä on täsmennetty uudelleen vuonna 2010 EU:n asetuksella (1210/2010) eurometallirahojen aitouden tarkistamisesta ja kiertoon kelpaamattomien eurometallirahojen käsittelystä. Tämä asetus käsittelee muun muassa erityistapauksia, joissa metallirahat ovat tulleet kelpaamattomiksi kiertoon joko tahattomasti tai tahallisesti erilaisien muutosprosessien myötä. Näissä erityistapauksissa on yleensä kyse joko metalliromuttamoista, mm. romuautoista, kerätyistä eurokolikoista, metalliromuttamoihin sulatettavaksi toimitettujen vahingoittuneiden eurokolikoiden palautusyrityksistä tai romuttamoihin toimitetun kolikkomateriaalin kokoonpanosta uudelleen. Kyse on toisin sanoen väärennösyryksistä, joissa pyritään palauttamaan eurokolikoiden alkuperäinen ulkoasu ja ominaisuudet.

Näitä pahasti turmeltuneita eurokolikoita on myös Suomessa pyritty palauttamaan lunastettavaksi keskuspankkiin. Vaikka suurin osa näistä kolikoista on aitoja, niiden toteaminen aidoiksi ei onnistu koneellisesti. Autoromuttamoista peräisin olevat kolikot ovat tyypillisesti liian likaisia tai vääntyneitä, jotta niiden käsittely koneellisesti onnistuisi. Auton puristaminen kasaan metallipuristimessa johtaa liiallisiin ongelmiin kolikoiden aitouden varmistamisessa. Romutusprosessi näin ollen turmelee keskuspankin ja ammattimaisten rahakäsittelijöiden kannalta mahdollisuudet eurokolikoiden aitouden varmistamiseen. Jos nämä kolikot palautettaisiin keskuspankkiin jo ennen puristuskäsittelyä, keskuspankki ja rahahuoltoyhtiöt vastaanottaisivat, lunastaisivat ja hyvittäisivät ne Suomessa normaaliin tapaan.

8.9.2015

Julkinen

2 Suomen Pankin linjaus turmeltuneiden eurokolikoiden lunastuksesta

Kolikoiden aitouden varmistamiseen liittyvien ongelmien vuoksi Suomen Pankki on linjannut, että autoromuttamoista peräisin olevat pahasti vääntyneet ja likaiset kolikot tulkitaan EU:n asetuksen 1210/2010 artiklan 8 perusteella kiertoon kelpaamattomiksi tarkoituksellisesti tuhotuiksi metallirahoiksi, joita ei saa palauttaa kiertoon maksuvälineiksi. Suomen Pankilla on EU:n asetuksen perusteella päätösvalta harkita tapauskohtaisesti, mitkä eurokolikot ovat kelpaamattomia kiertoon. Autoromuttamoista peräisin olevat ja metallipuristimen jäljiltä löytyneet tai irrotetut eurokolikot eivät pääasiassa kelpaa kiertoon, eikä Suomen Pankki lunasta niitä.

Tätä linjausta silmällä pitäen seuraavassa kerrataan euroalueen linjauksia ja EU:n asetuksen (1210/2010) säännöksiä tahallisesti turmeltujen eurokolikoiden palauttamisesta ja lunastamisesta.

3 EU:n asetus (1210/2010) eurometallirahojen aitouden tarkistamisesta ja lunastamisesta jäsenmaissa

Kiertoon kelpaamattomien eurometallirahojen poistaminen kierrosta ja niiden hyvittäminen:¹

1. Jäsenvaltioiden on poistettava kiertoon kelpaamattomat eurometallirahat kierrosta.
2. Jäsenvaltioiden on hyvittävä tai vaihdettava uusiin eurometallirahat, jotka ovat pitkän käyttöiän tai vahingoittumisen vuoksi tulleet kiertoon kelpaamattomiksi tai jotka on hylätty aitouden tarkistamismenettelyssä jostain muusta syystä.
3. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että sen jälkeen, kun kiertoon kelpaamattomat eurometallirahat on poistettu kierrosta, ne tuhoetaan pysyvällä fyysisellä muodonmuutoksella, jotta näitä metallirahoja ei voida palauttaa kiertoon tai esittää hyvittäväksi.

Euroopan komission asetus N:o 1210/2010 eurometallirahojen aitouden tarkistamisesta ja kiertoon kelpaamattomien eurometallirahojen käsittelystä sisältää eurometallirahojen käsittelyä koskevat määräykset, joita myös Suomessa on noudatettava.

Ks. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32010R1210&qid=1412252109127&from=FI>.

Asetuksen 1210/2010 artiklan 8 nojalla Suomen Pankki voi kieltäytyä hyvittävästä kiertoon kelpaamattomia eurometallirahoja, joita on joko muutettu tarkoituksella tai jotka ovat muuttuneet prosessissa, jonka voidaan kohtuudella odottaa muuttavan niitä. EU:n asetuksen 1210/2010 artiklassa 8 ilmaistaan asia seuraavasti:

¹ Kiertoon kelpaamattomilla eurometallirahoilla tarkoitetaan aitoja eurometallirahoja, jotka on hylätty aitouden tarkistamisen yhteydessä tai joiden ulkoasu on merkittävästi muuttunut.

8.9.2015

Julkinen

Viranomainen voi kieltäytyä hyvittävästä kiertoon kelpaamattomia eurometallirahoja, joita on joko muutettu tarkoituksella tai jotka ovat muuttuneet prosessissa, jonka voidaan kohtuudella odottaa muuttavan niitä. Tällaisiin toimenpiteisiin, joissa kolikko altistuu vahingoittumiselle, kuuluu esimerkiksi kolikoiden hävittäminen murskaamalla, polttamalla tai muulla vastaavalla tavalla.

Kierrätysmetallin joukosta, esimerkiksi romuttamoista, kerätyt kolikot tulkitaan tahallisesti tuhoetuiksi. Erikseen on vielä mainittava, että näissä romuttamoista peräisin olevissa kolikoissa saattaa olla mukana 1 ja 2 euron kaksimetallikolikoita, jotka on koottu jälkikäteen uudelleen yhteen. Näitä uudelleen koottuja kolikoita voidaan pitää jopa metallirahaväärennöksinä. Tämä tulkinta uudelleen koottuista kolikoista on linjattu esimerkiksi Saksassa tilanteissa, joissa maahan on yritetty palauttaa Kiinaan romutettavaksi vietyjä eurokolikoita. Näissä tapauksissa kaksimetallikolikoiden sisäosia ja ulkokehiä oli vain erotettu erilleen. Tämä tapa tuhota kaksimetallikolikoita ei selvästikään ole osoittautunut riittäväksi. Jatkossa keskuspankkeihin tuhottavaksi palautetut kolikot on tuhottava fyysisesti tätä tehokkaammin.

4 Lievennys yleissäätöön: hyväntekeväisyyskolikoiden lunastaminen

Kiertoon kelpaamattomiksi turmeltuneiden kolikoiden lunastusta koskevaan säätöön on tehty lievennys, jonka mukaan hyväntekeväisyystarkoituksiin kerättyjä metallirahoja, kuten toivomuslähteisiin heitettyjä kolikoita, voidaan hyväksyä lunastettaviksi. Tämä poikkeus mainitaan erikseen EU:n asetuksen artiklassa 8. Yleensä keskuspankeilla on kuitenkin oikeus tulkita, mitkä pahasti vahingoittuneet eurokolikot lunastetaan.

5 Mitä eurokolikoita Suomen Pankki ei yleensä lunasta ja hyvittää?

Suomen Pankki ei lunasta ja hyvittää seuraavia vahingoittuneita eurokolikoita:

1. Autoromuttamoista peräisin olevat puristusprosessissa tai muuten vääntyneet eurokolikot.
2. Liian likaisiksi vahingoittuneet eurokolikot, joiden aitouden tunnistus koneellisesti on mahdotonta tai kohtuuttoman vaivalloista.
3. Eurokolikot, jotka ovat erilaisissa käsittelyprosesseissa muuttuneet eheydeltään, kokonaispainoltaan tai muilta tunnistusominaisuuksiltaan.
4. Irrotetuista kolikkomateriaaleista uudelleen kootut kaksimetalliset 1 tai 2 euron kolikot.
5. Palaneet tai muuten kuumuudessa vakavasti vahingoittuneet ja koneelliseen aitoustunnistukseen kelpaamattomat eurokolikot.
6. Muunlaisen vahingoittumistavan vuoksi turmeltuneiden kolikoiden lunastuskelpoisuuden Suomen Pankki arvioi tapauskohtaisesti erikseen.

8.9.2015

Julkinen

6 Kiertoon kelpaamattomien eurometallirahojen pakkaaminen

Luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön, joka palauttaa hyvitetäviä tai uusiin vaihdettavia eurometallirahoja, on EU:n asetuksen (1210/2010) mukaan lajiteltava rahat standardoituihin pusseihin tai laatikkoihin yksikköarvon mukaisesti seuraavasti.

a) Pusseissa tai laatikoissa on oltava

- 1) 500 yksikköarvoltaan 2 euron tai 1 euron metallirahaa
- 2) 1 000 yksikköarvoltaan 0,50 euron, 0,20 euron tai 0,10 euron metallirahaa
- 3) 2 000 yksikköarvoltaan 0,05 euron, 0,02 euron tai 0,01 euron metallirahaa
- 4) pienempien rahamäärien tapauksessa 100 metallirahaa kutakin yksikköarvoa.

b) Kussakin pussissa tai laatikossa on oltava merkittynä

- metallirahat palauttavan luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön tunnistetiedot
- sisältönä olevien metallirahojen kokonaisarvo ja yksikköarvo
- metallirahojen paino
- pakkauspäivämäärä
- pussin tai laatikon numero.

Metallirahat palauttavan luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön on toimitettava pakkausluettelo, jossa on kooste palautettavista pusseista tai laatikoista.

Jos metallirahoja on käsitelty kemiallisilla tai muilla vaarallisilla aineilla, on standardinmukaisiin pakkauksiin liitettävä kirjallinen ilmoitus, jossa tarkasti yksilöidään käytetyt aineet.

c) Jos kiertoon kelpaamattomien eurometallirahojen kokonaismäärä on a-alakohdassa vaadittua pienempi, rahat lajitellaan yksikköarvon mukaan ja ne voidaan palauttaa muussa kuin standardinmukaisessa pakkauksessa.

7 Palautusmääriä koskevat rajoitukset ja käsittelymaksut

EU:n asetuksen 1210/2010 artikla 9 määrittää myös, että luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö voi palauttaa vuoden aikana ilman käsittelymaksua enintään 1 kg:n verran kiertoon kelpaamattomia eurometallirahoja kutakin yksikköarvoa kohden (pl. rahahuollon ammattimaiset toimijat). Mikäli tämä enimmäismäärä ylittyy, kaikista palautetuista metallirahoista voidaan pidättää maksu.

Mikäli palautettava metallirahaerä sisältää rahoja, joita on käsitelty kemiallisilla tai muilla vaarallisilla aineilla siinä määrin, että niiden voidaan katsoa olevan vaaraksi käsittelijöiden terveydelle, palautuksista perittäviä maksuja täydennetään lisämaksulla, joka on 20 % palautettujen eurometallirahojen nimellisarvosta.

Kun kiertoon kelpaamattomia eurometallirahoja hyvitetään tai vaihdetaan uusiin, voidaan pidättää käsittelymaksu, joka on 5 % palautettavien eurometallirahojen nimellisarvosta. Jos koko eurometalli-

8.9.2015

Julkinen

rahapussi tai -laatikko tarkastetaan EU:n asetuksen 1210/2010 artiklan 11 kohdan 2 mukaisesti erikseen punnitsemalla ja samalla havaitaan poikkeamia, käsittelymaksuun voidaan liittää lisämaksu, joka on 15 % palautettavien eurometallirahojen nimellisarvosta.

8 Palautusprosessin vaiheet

Suomessa rahahuolto-yhtiöt huolehtivat kierrosta palautuneiden eurokolikoiden laskennasta ja aitousvarmistuksesta kolikoidenlajittelukoneilla. Rahahuolto-yhtiöiden laskentakeskuksissa metallirahojen aitous varmistetaan väärentämisen torjunnasta annetun lain 1489/2011 pykälän 2 mukaisesti.

Laskentakeskuksen on sakon uhalla meneteltävä seuraavalla tavalla:

- 1) Varmistettava eurosetelien ja -metallirahojen aitous.
- 2) Huolehdittava väärennösten havaitsemisesta.
- 3) Poistettava liikkeestä väärät eurosetelit ja -metallirahat.
- 4) Toimitettava väärennökset viranomaisille.

Suomen Pankille ei 31.12.2011 alkaen voimassa olleen lain perusteella näin ollen käytännössä toimiteta sellaisia metallirahoja, joiden kanssa laskentakeskukset eivät olisi menelleet edellä kuvatulla tavalla.

9 Sanktio euron väärentämisen torjuntavelvollisuuden laiminlyönnistä

Ammattimaiset rahankäsittelijät ovat velvollisia poistamaan väärennökset ja väärennöksiksi epäilemänsä rahat pois kierrosta. Velvoitteen vahvistamiseksi on säädetty erillinen sanktiomahdollisuus.²

”Joka 1 §:ssä tarkoitettussa toiminnassa tahallaan laiminlyö noudattaa, mitä euron väärentämisen torjunnan edellyttämistä toimenpiteistä annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1338/2001 6 artiklan 1 kohdassa, sellaisena kuin se on neuvoston asetuksessa (EY) N:o 44/2009, säädetään velvollisuudesta varmistaa eurosetelien ja -metallirahojen aitous ja huolehtia väärennösten havaitsemisesta sekä velvollisuudesta poistaa liikkeestä väärät eurosetelit ja -metallirahat ja toimittaa ne viranomaisille, on tuomittava *väärän rahan tunnistamisvelvollisuuden rikkomisesta* sakkoon, **jollei** teko ole vähäinen tai siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.”

10 Väärennösten ja väärennöksiksi epäiltyjen rahojen käsittely

Väärennetyt ja väärennöksiksi epäillyt metallirahat tulee luovuttaa poliisille jatkoselvitysten tekemiseksi. Niitä ei hyvitetä luovuttajalle eli sille, joka ne alun perin luovutti Suomen Pankille.

² Laki euron väärentämisen torjunnan edellyttämistä toimenpiteistä annetussa neuvoston asetuksessa säädetyn velvollisuuden laiminlyönnin rangaistavuudesta 1489/2011.

Rahahuolto-osasto

Muistio

6 (6)

8.9.2015

Julkinen

Liitteet

EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUS (EU) N:o 1210/2010 eurometallirahojen aitouden tarkistamisesta ja kiertoon kelpaamattomien eurometallirahojen käsittelystä (15 päivänä joulukuuta 2010).

Laki euron väärentämisen torjunnan edellyttämistä toimenpiteistä annetussa neuvoston asetuksessa säädetyn velvollisuuden laiminlyönnin rangaistavuudesta. Laki hyväksytty 29.12.2011

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20111489>

Liite. Laki euron väärentämisen torjunnan edellyttämistä toimenpiteistä annetussa neuvoston asetuksessa säädetyn velvollisuuden laiminlyönnistä, 29.12.2011.

Hallituksen esitys
110_2011 Yleisperus